ГОВОРИ И КАНОНАДЕ: НА ШТА УКАЗУЈУ АНАЛИЗЕ ОБРАЋАЊА НАЦИЈИ АМЕРИЧКОГ ПРЕДСЕДНИКА ЏОРЏА БУША

Фразе са нуклеарним пуњењем

„Позвани смо на вођство у одлучујућем времену. Историја је позвала Америку и њене савезнике на вођство", поновио је Буш и у свом најновијем „иступу пред лицем нације". „Ми морамо одлучно делати у прогањању непријатеља слободе — или с надом у лакши живот одступити од наших дужности." Добро познати тон, који одзвања светом кроз време и буди сећање на најтрагичнија искуства. Иза тог тона — тешко сварљиве комбинације зашећереног утопизма и идеологије бахатог месијанизма — куцају дигитрони и паразитско срце империје. Да ли ће то сада донети свету и самој Америци нешто што није виђено већ толико пута?

Пише: др Срђа Трифковић

Не-ки ко-мен-та-то-ри су ре-кли да ово-го-ди-шње обра-ћа-ње на-ци-ји пред-сед-ни-ка Бу-ша бе-ше мно-го умереније и не та-ко пу-но са-мо-по-у-зда-ња као ра-ни-јих го-ди-на. То ви-ђе-ње је по-гре-шно. Овог пу-та из-о-ста-вио је ве-ли-ку до-ма-ћу те-му –

про-шло-го-ди-шњу зло-сре̂ћ-ну ре-фор-му си-сте-ма со-ци-јал-ног оси-гу-ра-ња – али је о пи-та-њу ме-ђу-на-род-них од-но-са и те-ро-ри-зма го-спо-дин Буш по-ну-дио мно-штво кли-шеа, отр-ца-них фра-за и иде-о-ло-шки обо-је-них тврд-њи, у ис-тој ме-ри као и у свом пр-вом обра-ћа-њу пре че-ти-ри го-ди-не.

Са је-два три сто-ти-не ре-чи, у са-свим ма-ни-че-ов-ском ма-ни-ру, го-спо-дин Буш је у свом обра-ћа-њу опи-сао из-бор ко-ји сто-ји пред Аме-ри-ком: „Ми мо-ра-мо од-луч-но де-ла-ти у про-га-ња-њу не-при-ја-те-ља сло-бо-де – или са на-дом у лак-ши жи-вот од-сту-пи-ти од на-ших ду-жно-сти.” У ком-плек-сним и иза-зов-ним вре-ме-ни-ма, на-ста-вио је, „пут изо-ла-ци-о-ни-зма и про-тек-ци-о-ни-зма мо-же се чи-ни-ти ши-рок и при-вла-чан – али он во-ди у опа-сност и про-па-да-ње”. Је-ди-ни на-чин да се за-шти-ти Аме-ри-ка је да „сво-јим во̂ђ-ством са-ма кон-тро-ли-ше соп-стве-ну суд-би-ну – та-ко да ће Аме-ри-ка на-ста-ви-ти да во-ди”. Го-спо-дин Буш је ус-твр-дио да то без сва-ке сум-ње под-ра-зу-ме-ва те-жњу ка „исто-риј-ском, ду-го-роч-ном ци-љу... кра-ју ти-ра-ни-је у на-шем све-ту”.

План ко-ји за-и-ста оста-вља без да-ха. „Крај ти-ра-ни-је” је ме-та-фи-зич-ки циљ ко-ји је у рав-ни са тврд-ња-ма пред-сед-нич-ког кан-ди-да-та Ке-ри-ја то-ком 2004. го-ди-не, ка-да је ин-си-сти-рао да су аме-рич-ки ин-те-ре-си „кон-зи-стент-ни са ми-ром, на-прет-ком и са-мо-о-пре-де-ље-њем сва-ке др-жа-ве на све-ту... ин-те-ре-си Аме-ри-ке и остат-ка све-та су је̂д-но”.

Из-ме-ђу ове две „ви-зи-је”, две стра-не истог дво-пар-тиј-ског нов-чи-ћа, у ства-ри не-ма шта да се би-ра. До-шло се до ва-шинг-тон-ског кон-сен-зу-са са за-па-њу-ју-ћим по-сле-ди-ца-ма. До-кле год на овом све-ту бу-де по-сто-ја-ла и је̂д-на зе-мља за-хва-ће-на „ти-ра-ни-јом” (Буш), уко-ли-ко она не ужи-ва у „ми-ру, на-прет-ку и са-мо-о-пре-де-ље-њу” (де-мо-кра-те), зре-ла је за про-ме-ну ре-жи-ма уз упо-тре-бу свих из-во-дљи-вих сре̂д-ста-ва, укљу-чу-ју-ћи ту и аме-рич-ке ма-рин-це и ави-ја-ци-ју. Ово тре-ба чи-ни-ти ка-ко би се за-шти-ти-ли без-бед-но-сни ин-те-ре-си Аме-ри-ке у би-ло ком тра-ди-ци-о-нал-но де-фи-ни-са-ном сми-слу, чак и уз прет-по-став-ку да ти ин-те-ре-си ни-су оба-ве-зно иден-тич-ни са ин-те-ре-си-ма „све-та” ко-ји се осе-ћа на „изо-ла-ци-о-ни-зам” и по-ка-зу-је спрем-ност да се „по-ву-че са ду-жно-сти.”

Cir-cu-lus vi-ti-o-sus го-спо-ди-на Бу-ша је оја-чан са ма-ло ло-ше исто-ри-је, а на-ро-чи-то са пот-пу-но по-гре-шном тврд-њом да су дик-та-тор-ства ин-хе-рент-но агре-сив-на, док де-мо-кра-ти-је „озло-је-ђе-ност за-ме-њу-ју на-дом, по-шту-ју пра-ва сво-јих гра-ђа-на и њи-хо-вих ком-ши-ја и уче-ству-ју у бор-би про-тив те-ро-ра”. Ова из-ја-ва про-тив-ре-чи ис-ку-ству ста-ром два-де-сет пет ве-ко-ва: Ати-на је би-ла де-мо-кра-ти-ја ка-да је

пре-ве-ла Делф-ску ли-гу у атин-ско цар-ство и ис-про-во-ци-ра-ла рат са Спар-том и њe-ним са-ве-зни-ци-ма. На-ме-ћу-ћи сво-ју хе-ге-мо-ни-ју, Ати-ња-ни су твр-ди-ли да је њи-хо-во „вођ-ство" би-ло нео-п-ход-но ка-ко би се ши-ри-ла сло-бод-на тр-го-ви-на и, на-рав-но, де-мо-кра-ти-ја. То је пр-ви слу-чај у исто-ри-ји да је јед-на др-жа-ва при-сво-ји-ла пра-во да се ба-ви по-сло-ви-ма дру-гих зе-ма-ља у име иде-о-ло-шког кон-цеп-та.

ГРЕШКЕ У САМОСПОЗНАЈИ

Са-мо-про-кла-мо-ва-на уло-га Ати-не озна-чи-ла је ро-ђе-ње ви-зи-је ме-ђу-на-род-них од-но-са ко-ја је за сво-је жр-тве, али и за-го-вор-ни-ке, ство-ри-ла бес-крај-не про-бле-ме што тра-ју и да-нас. Пе-ри-кле се тру-дио да оправ-да атин-ски им-пе-ри-ја-ли-зам је-зи-ком ко-ји је пре-те-ча бу-шов-ско-ке-ри-јев-ског ми-ле-на-ри-зма, твр-де-ћи да је Ати-на та-ко до-не-ла сло-бо-ду од стра-ха и ис-пу-ни-ла по-тре-бе за грч-ким све-том. Он се, та-ко-ђе, сло-жио са по-гле-дом да „соп-стве-ну суд-би-ну мо-же-мо кон-тро-ли-са-ти сво-јим вођ-ством". На-рав-но, крај тог пу-та на-сту-пио је 404. го-ди-не пре на-ше ере, ка-да ју је по-ха-ра-ла и де-ми-ли-та-ри-зо-ва-ла Спар-та, на-кон че-га се Ати-на ни-ка-да ни-је по-но-во уз-ди-гла.

Убе-дљи-во нај-го-ра из-ја-ва у нај-но-ви-јем обра-ћа-њу на-ци-ји го-спо-ди-на Бу-ша је њe-го-ва ка-рак-те-ри-за-ци-ја „ра-ди-кал-ног исла-ма" као „пер-вер-ти-ра-ња пле-ме-ни-те ве-ре у иде-о-ло-ги-ју те-ро-ра и смр-ти, од стра-не не-ко-ли-ци-не". Не-по-сред-но на-кон на-па-да од 11. сеп-тем-бра не-ко се још и мо-гао на-да-ти да го-спо-дин Буш не ми-сли озбиљ-но ка-да го-во-ри та-кве ства-ри. Не-ко је мо-гао оче-ки-ва-ти да су га по-ли-тич-ки об-зи-ри тог тре-нут-ка оба-ве-за-ли да ка-же да је „ислам ре-ли-ги-ја ми-ра", а не да он сма-тра да је сам ислам – а не не-ка њe-го-ва на-вод-но не-нор-мал-на фор-ма – глав-на прет-ња оп-стан-ку ци-ви-ли-за-ци-је. Два ме-се-ца ка-сни-је, на-кон пр-вог обра-ћа-ња на-ци-ји го-спо-ди-на Бу-ша (фе-бру-ар 2002) ко-је је са-др-жа-ло ма-ло-ум-ну тврд-њу да је „пра-ви" ислам са-ве-зник Аме-ри-ке у ра-ту про-тив те-ро-ра („Не-ка скеп-ти-ци по-гле-да-ју бо-га-ту исто-ри-ју исла-ма – ве-ко-ве уче-ња, то-ле-ран-ци-је и на-прет-ка"), по-но-во смо се уве-ри-ли у то да је Буш пре ће би-ти не-баш-ин-ге-ни-о-зан не-го озбиљ-но об-ма-нут.

Али, као Бур-бон ко-ји „не учи ни-шта ни-ти ишта за-бо-ра-вља”, пред-сед-ник Буш је по-но-вио у ово-го-ди-шњем обра-ћа-њу да ће се по-ли-ти-ка ди-ра-ња у оси-њак на-ста-ви-ти: „У вре-ме-ну ис-ку-ше-ња, не сме-мо тра-жи-ти ла-жну си-гур-ност у на-пу-шта-њу сво-јих оба-ве-за и по-вла-че-њу у сво-је гра-ни-це. Ако би-смо ове опа-сне на-па-да-че оста-ви-ли на ми-ру, они нас не би оста-ви-ли на ми-ру. Они би јед-но-став-но до-ве-ли бој-но по-ље на на-ше оба-ле.”

Го-спо-дин Буш јед-но-став-но гре-ши. Рат про-тив ових „опа-сних на-па-да-ча” ни-ка-да не мо-же би-ти „до-би-јен” у сми-слу ели-ми-ни-са-ња фе-но-ме-на те-ро-ри-зма, али мо-же би-ти успе-шно во-ђен усва-ја-њем стра-те-ги-ја – *од-брам-бе-них* стра-те-ги-ја – ко-је би све-ле опа-сност од та-квих ин-ци-де-на-та на про-це-нат бли-зак ну-ли. Због то-га је по-треб-но оста-ви-ти му-сли-ман-ски свет на ми-ру и спре-ча-ва-ти га да има упо-ри-шну тач-ку на За-па-ду: по-бе-да у
ра-ту
про-тив
те-ро-р
и-зма
ће усле-ди-ти не осва-ја-њем Ме-ке не-го по-вла-че-њем из Ме-ке и за-тва-ра-њем За-па-да за му-сли-ма-не; не ели-ми-ни-са-њем ри-зи-ка не-го му-дрим и пре-да-ним упра-вља-њем њи-ме.

На-ме-ру да се не на-пу-сте „на-ше оба-ве-зе” го-спо-дин Буш је оправ-дао тврд-њом не-мо-гу-ћом за до-ка-зи-ва-ње да „Аме-ри-ка од-би-ја ла-жни ком-фор изо-ла-ци-о-ни-зма”: „Ми смо на-ци-ја ко-ја је спа-си-ла сло-бо-ду у Евро-пи, осло-бо-ди-ла ло-го-ре смр-ти, по-мо-гла по-ди-за-ње де-мо-кра-ти-је и по-бе-ди-ла цар-ство зла.” По-гре-шио је или об-ма-њи-вао у бар три ства-ри:

• По-јам „на-ше оба-ве-зе” им-пли-ци-ра по-сто-ја-ње устав-ног фе-де-рал-ног до-ку-мен-та, рас-пра-вље-ног и ста-вље-ног у фор-му за-ко-на од стра-не Кон-гре-са и Се-на-та. По-ли-ти-ке ко-је се во-де из-вр-шним де-кре-ти-ма и *ad hoc* од-лу-ка-ма Бе-ле ку-ће или ра-зних чла-но-ва ка-би-не-та, на при-мер, ни-су „оба-ве-зе”.

• На-вод-но аме-рич-ко од-би-ја-ње „изо-ла-ци-о-ни-зма” тре-ба-ло би те-сти-ра-ти чи-ње-ни-цом да 60 од-сто Аме-ри-ка-на-ца не одо-бра-ва пред-сед-ни-ко-ву по-ли-ти-ку пре-ма Ира-ку, а са-мо 39 од-сто је по-др-жа-ва. Ови ре-зул-та-ти по-ка-зу-ју од-нос са-свим су-про-тан од оног из ма-ја 2003. го-ди-не, и ско-ро са-вр-ше-но се сла-жу са

рас-по-ло-же-њем на-ци-је о пи-та-њу Ви-јет-на-ма 1968. го-ди-не.

• На-ци-зам је по-ра-зи-ла – не обра-ћај-те па-жњу на „спа-са-ва-ње сло-бо-де”, сви зна-мо шта се до-го-ди-ло на Јал-ти – Со-вјет-ска ар-ми-ја, ко-ја је на-не-ла 85 од-сто свих гу-би-та-ка Вер-мах-та и ко-ја је, та-ко-ђе, ушла у нај-го-ре од свих ло-го-ра, Аушвиц и Тре-блин-ку.

ПРИВИЂАЊЕ „ПОЗИВА ИСТОРИЈЕ”

Не до-зво-ља-ва-ју-ћи про-стим чи-ње-ни-ца-ма да на-ру-ше ње-го-ву псе-у-доре-ал-ност, го-спо-дин Буш је оти-шао и да-ље из-ја-вив-ши да, „још јед-ном, ми при-хва-та-мо по-зив исто-ри-је да осло-бо-ди-мо по-тла-че-не и по-ме-ри-мо овај свет бли-же ка ми-ру”. Ово упу-ћи-ва-ње на „по-зив исто-ри-је” је ста-ри мо-тив у го-во-ри-ма го-спо-ди-на Бу-ша. По-сто-јао је и у ње-го-вом обра-ћа-њу на-ци-ји 2003. го-ди-не, и има ме-га-ло-ман-ске им-пли-ка-ци-је.

Бу-шов тим оста-је об-у-зет опа-сним ути-ском сво-је „изабраности”, из-ра-же-не у из-ја-ви за пам-ће-ње Ма-длен Ол-брајт ка-ко „Сје-ди-ње-не Др-жа-ве сто-је ви-ше од оста-лих на-ци-ја, са-мим тим и ви-де да-ље”. Тврд-ње да је Аме-ри-ка му-дра и пу-на вр-ли-на, и да је ње-на спољ-на по-ли-ти-ка под ути-ца-јем ци-ви-ли-за-циј-ских вред-но-сти а не пред-ра-су-да, не-тач-не су. Оне при-кри-ва-ју са-ве-зе за-сно-ва-не на ин-те-ре-су и за-ма-глу-ју ја-сно-ћу де-ба-те. Ири-ти-ра-ју-ће тврд-ње о „изабраности” чи-не да до-слов-це ми-ли-јар-де љу-ди ши-ром све-та по-мо-дре. Та-ко-ђе, мо-ра-ле би ири-ти-ра-ти и све оне Аме-ри-кан-це чи-ји би осе-ћај обич-не при-стој-но-сти и скром-но-сти тре-ба-ло да бу-де увре-ђен ова-квим охо-лим бр-бља-њи-ма.

Пре-ла-зе-ћи на Ав-га-ни-стан, пред-сед-ник је об-ја-вио ка-ко „на-ста-вља-мо офан-зив-но” у тој зе-мљи, „где се до-бар пред-сед-ник и На-род-на скуп-шти-на бо-ре

про-тив те-ро-ра, док исто-вре-ме-но по-ди-жу ин-сти-ту-ци-је но-ве де-мо-кра-ти-је". Ово је по-знат ма-нир го-спо-ди-на Бу-ша, сли-чан оном ка-да је по-здра-вио пар-ла-мен-тар-не из-бо-ре у Ав-га-ни-ста-ну про-шлог сеп-тем-бра на-звав-ши их „ве-ли-ким ко-ра-ком на-пред" за де-мо-крат-ски про-цес у тој зе-мљи. Ка-да су об-ја-вље-ни ре-зул-та-ти, ме-ђу-тим, би-ло је очи-глед-но да ће *Wo-le-si Jir-ga* (до-њи дом пар-ла-мен-та) др-жа-ти рат-не во-ђе, ве-те-ра-ни џи-ха-да и не-ка-да-шњи та-ли-бан-ски зва-нич-ни-ци. Члан ове но-ве На-род-не скуп-шти-не је и Аб-дул Ра-сул Са-јаф, во-ђа Пар-ти-је ислам-ског је-дин-ства, ко-ји се на-во-ди у из-ве-шта-ју Ко-ми-си-је о 11. сеп-тем-бру као мен-тор Ка-ли-да Ше-и-ка Мо-ха-ме-да, осум-њи-че-ног да сто-ји иза на-па-да на Њу-јорк и Ва-шинг-тон. Пар-ла-мен-тар-ци су и ха-зар-ски рат-ник Мо-ха-мед Мо-ха-кик, чу-вен по за-ку-ца-ва-њу ек-се-ра у гла-ве сво-јих за-ро-бље-ни-ка; Ју-нис Ка-ну-ни, осум-њи-чен за не-бро-је-на звер-ства то-ком гра-ђан-ског ра-та из де-ве-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка; и мно-ги дру-ги, упр-ља-ни на-си-љем и кри-ми-на-лом.

Да-ле-ко од „ве-ли-ког ко-ра-ка на-пред", ав-га-ни-стан-ски из-бо-ри илу-стру-ју опа-сно-сти „ши-ре-ња де-мо-кра-ти-је" у му-сли-ман-ском све-ту. Та истин-ски де-мо-крат-ска тран-сфор-ма-ци-ја све-та зах-те-ва-ла би та-ко ко-ло-сал-ну ре-фор-му му-ха-ме-дан-ске ве-ре ко-ја би је на кра-ју пре-тво-ри-ла у не-што са-свим но-во и дру-га-чи-је. Са та-ко не-у-хва-тљи-вим ци-љем, пи-та-ње ко-је тре-ба да по-ста-ви-мо ни-је ка-ко да им до-не-се-мо де-мо-кра-ти-ју, не-го ка-ко ће-мо сма-њи-ти ин-тер-ак-ци-ју са њи-ма и учи-ни-ти оста-так све-та си-гур-ни-јим.

Пред-сед-ни-ко-во из-ла-га-ње на те-му Ира-ка би-ло је ли-ше-но би-ло ка-квих но-вих мо-ме-на-та. „У офан-зи-ви смо", тврдио је, са ја-сним по-бед-нич-ким пла-ном. По-ма-же-мо Ира-ча-ни-ма да ус-по-ста-ве власт, ка-ко би ста-ра озло-је-ђе-ност би-ла убла-же-на и бунт био мар-ги-на-ли-зо-ван. На-ста-вља-мо на-по-ре на по-љу ре-кон-струк-ци-је. И тре-ће, на-па-да-мо те-ро-ри-стич-ке ме-те, док об-у-ча-ва-мо ирач-ке сна-ге ко-је су све спо-соб-ни-је да по-ра-зе не-при-ја-те-ља: „За ма-ње од три го-ди-не, на-ци-ја је на-пре-до-ва-ла од дик-та-ту-ре до осло-бо-ђе-ња, до су-ве-ре-ни-те-та, до уста-ва, до на-ци-о-нал-них из-бо-ра."

Крај-ње ста-ро-мод-но. До-вољ-но је ре-ћи да је из-ра-же-но по-ве-ре-ње го-спо-ди-на Бу-ша у „же-љу ирач-ког на-ро-да" јед-на-ко искре-но као и ње-го-ва из-ја-ва да „по-бе-ђу-је-мо." Ње-го-ве ре-чи им-пли-ци-ра-ју по-сто-ја-ње са-гла-сно-сти и са-рад-ње у ко-јој зна-чај-на ве-ћи-на ирач-ких гра-ђа-на ак-тив-но, или бар пре-ћут-но по-др-жа-ва аме-рич-ко при-су-ство у њи-хо-вој зе-мљи, али је ре-ал-ност са-свим дру-га-чи-ја: пре-ма из-во-ри-ма бри-тан-ске вла-де, 82 од-сто Ира-ча-на се „сна-жно про-ти-ви" при-су-ству стра-них тру-па, док 45 од-сто по-др-жа-ва на-па-де на њих. Без-ма-ло три че-тврти-не Ира-ча-на, 72 од-сто њих, не-ма „ни-ма-ло по-ве-ре-ња" у стра-не сна-ге, а ма-ње од

јед-ног про-цен-та(!) ми-сли да на-ста-вак вој-ног при-су-ства Аме-ри-ке и ње-них са-ве-зни-ка по-ма-же у по-ве-ћа-њу си-гур-но-сти у њи-хо-вој зе-мљи. Ако је та-ко, пра-во пи-та-ње је ка-ко окон-ча-ти рат и по-ву-ћи се. Очи-глед-но је да он ни-ка-да не мо-же би-ти „до-би-јен" у кон-вен-ци-о-нал-ном сми-слу.

О ТЕРОРИСТИМА И „ПРАВОМ ИСЛАМУ"

Би-зар-ни део обра-ћа-ња го-спо-ди-на Бу-ша ти-цао се не-дав-них из-бо-ра на Сред-њем Ис-то-ку. „Ве-ли-ки на-род Егип-та гла-сао је на ви-ше-стра-нач-ким пред-сед-нич-ким из-бо-ри-ма", ре-као је, „и са-да њи-хо-ва вла-да тре-ба да ство-ри пут за ства-ра-ње ми-ро-љу-би-ве опо-зи-ци-је ко-ја ће ути-ша-ти по-зи-ве на ра-ди-ка-ли-зам." Ствар-ност иза ове на-о-ко бе-за-зле-не ре-че-ни-це је да је ра-ди-кал-на ор-га-ни-за-ци-ја „Му-сли-ман-ска бра-ћа" по-сти-гла зна-ча-јан успех на пар-ла-мен-тар-ним из-бо-ри-ма у Егип-ту про-шлог де-цем-бра. Тај зва-нич-но за-бра-ње-ни по-крет за-ла-же се за на-ме-та-ње ше-ри-ја-та у Егип-ту. Иако су њи-хо-ви кан-ди-да-ти зва-нич-но би-ли не-за-ви-сни, ла-ко су осво-ји-ли 88 по-сла-нич-ких ме-ста. У ви-ше од по-ло-ви-не из-бор-них је-ди-ни-ца у ко-ји-ма су се кан-ди-до-ва-ли, „ква-ни-си" су три-јум-фо-ва-ли над сво-јим про-тив-ни-ци-ма ка-ко из вла-да-ју-ће пар-ти-је, та-ко и из се-ку-лар-не опо-зи-ци-је, и са-да су нај-ве-ћа опо-зи-ци-ја вла-ди пред-сед-ни-ка Хо-сни-ја Му-ба-ра-ка. Осво-ји-ли би и ви-ше да се вла-да ни-је стро-го об-ру-ши-ла на њи-хо-ва упо-ри-шта то-ком од-лу-чу-ју-ћег из-бор-ног кру-га. Би-ла је то по-бе-да де-мо-кра-ти-је из-бо-ра, али ће се она пре-тво-ри-ти у ума-ње-на пра-ва же-на, уве-ћа-но про-га-ња-ње еги-пат-ске хри-шћан-ске ма-њи-не ко-ја се на-ла-зи у окру-же-њу и иш-че-за-ва, и строг став *vis-à-vis* Изра-е-ла. Мо-гу-ће је пред-ви-де-ти да ће се „Му-сли-ман-ска бра-ћа", за са-да, уз-др-жа-ти од про-мо-ви-са-ња свог исла-ми-стич-ког по-ли-тич-ког про-гра-ма, по-што ће „спро-во-ђе-ње ши-ро-ких де-мо-крат-ских ре-фор-ми" би-ти и њи-хов нај-ве-ћи до-бит-ник. Го-спо-дин Му-ба-рак би био луд ка-да би по-слу-шао са-вет го-спо-ди-на Бу-ша и по-др-жао овај про-цес, јер би се за-вр-шио ње-го-вом по-ли-тич-ком смр-ћу и мо-гу-ћим три-јум-фом „Бра-ће".

„Па-ле-стин-ски на-род је гла-сао на из-бо-ри-ма", на-ста-вио је го-спо-дин Буш, „и са-да ли-де-ри Ха-ма-са мо-ра-ју при-зна-ти Изра-ел, раз-о-ру-жа-ти се, од-ба-ци-ти

те-ро-ри-зам, и ра-ди-ти на трај-ном ми-ру.” Ова на-да је угро-же-на три-јум-фом Ха-ма-са у Га-зи и на За-пад-ној оба-ли, ње-го-вим осва-ја-њем 76 од 132 ме-ста у пар-ла-мен-ту. Ха-мас са-да до-ми-ни-ра па-ле-стин-ском упра-вом, и има моћ ве-та на сва-ки евен-ту-ал-ни ми-ров-ни па-кет ко-ји мо-же по-ну-ди-ти осла-бље-ни пред-сед-ник Мах-муд Абас.

По-бе-да Ха-ма-са и успех „Му-сли-ман-ске бра-ће” до-во-де у ди-ле-му го-спо-ди-на Бу-ша. „Де-мо-кра-ти-је на Сред-њем Ис-то-ку не-ће из-гле-да-ти као на-ша”, ре-као је, „због то-га што ће пред-ста-вља-ти тра-ди-ци-о-нал-не вред-но-сти њи-хо-вих гра-ђа-на.” Хра-бре ре-чи ко-је при-кри-ва-ју чи-ње-ни-цу да она вр-ста љу-ди ко-ју би он же-лео да ви-ди иза-бра-ну –се-ку-лар-не ре-фор-ма-то-ре и тех-но-кра-те са ко-ји-ма мо-же по-сло-ва-ти – не-ма ни-ка-кве шан-се на из-бо-ри-ма. На-ста-вље-но аме-рич-ко при-су-ство у Ира-ку и при-мет-на при-стра-сност у ко-рист Изра-е-ла чи-не да су САД све омра-же-ни-је ши-ром му-сли-ман-ског све-та, ви-ше не-го ика-да пре. Че-му год да се на-да го-спо-дин Буш, љу-ди на ло-кал-ном ни-воу би же-ле-ли не-што са-свим дру-го. Ко год да је кан-ди-дат или по-ли-тич-ка сна-га по из-бо-ру Аме-ри-ке, арап-ска „ули-ца” ће га од-ба-ци-ти истог тре-нут-ка ка-да по-сум-ња да по-сто-ји не-ка аме-рич-ка ве-за.

НАЛОЗИ ЗДРАВОГ РАЗУМА

У сво-јим за-вр-шним опа-жа-њи-ма го-спо-дин Буш је ре-као да смо „по-зва-ни на вођ-ство” у од-лу-чу-ју-ћем тре-нут-ку: „По-не-кад се чи-ни да се исто-ри-ја окре-ће у ши-ро-ком лу-ку, пре-ма не-по-зна-тој оба-ли”, ре-као је. „Ипак, ис-хо-ди-ште исто-ри-је је од-ре-ђе-но људ-ским по-ступ-ци-ма, и сва-ки ве-ли-ки по-крет у исто-ри-ји до-ла-зи до тре-нут-ка у ко-јем мо-ра да иза-бе-ре.”

Ово је би-ло но-во об-ли-ко-ва-ње јед-не ста-ре и ду-бо-ко уз-не-ми-ру-ју-ће за-блу-де го-спо-ди-на Бу-ша: „исто-ри-ја” је ли-не-ар-на, она има „ис-хо-ди-ште” ко-је од-ре-ђу-је чо-ве-ко-во де-ла-ње. Пред-сед-ни-ко-ви пи-сци го-во-ра ре-флек-ту-ју јед-ну пост-хри-шћан-ску, ли-бе-рал-но-де-мо-крат-ску ва-ри-јан-ту ми-ле-на-ри-зма.

Чо-век-Гра-ђа-нин је на пра-вом пу-ту, и на-ста-ви-ће да се уса-вр-ша-ва све до раз-ви-ја-ња ес-ха-то-ло-шке пре-чи-це до Кра-ја исто-ри-је ко-ји не зах-те-ва Дру-ги до-ла-зак.

„Исто-ри-ја је по-зва-ла Аме-ри-ку и на-ше са-ве-зни-ке на вођ-ство," из-ја-вио је го-спо-дин Буш на по-чет-ку свог пр-вог обра-ћа-ња на-ци-ји пре че-ти-ри го-ди-не, и до са-да је ова тврд-ња по-ста-ла чин ве-ре. То је јед-на од нај-о-па-сни-јих за-блу-да ко-је је чо-век ис-фа-бри-ко-вао. Ова исто-ри-ци-стич-ка об-ма-на је на-ко-ти-ла гно-стич-ке иде-о-ло-ги-је ко-је не са-мо што уби-ја-ју ми-ли-о-не оних за ко-је се сма-тра да се на-ла-зе на „по-гре-шној" стра-ни исто-ри-је, не-го и ре-зул-ту-је не-из-бе-жним уни-што-њем пре-ко сва-ке ме-ре про-ши-ре-ног и пре-гло-ма-зног извршиоца од Бо-га до-де-ље-ног му за-дат-ка. Епистемолошка охо-лост је у ср-цу сва-ког уто-пи-сте ко-ји же-ли да пот-чи-ни свет. Бог зна; чо-век са-мо ми-сли да зна, а у ства-ри зна мно-го ма-ње не-го што ми-сли. Ка-да ми-сли да мо-же да из-и-гра-ва Бо-га, он чи-ни рђа-ве ства-ри.

По-след-ње обра-ћа-ње на-ци-ји пред-сед-ни-ка Бу-ша из-не-то је са мно-го ма-ње по-бед-нич-ког то-на не-го ра-ни-ја. Ме-ђу-тим, ње-го-ве пре-ми-се и стра-те-ги-је по-ста-вље-не на тим пре-ми-са-ма – про-га-ња-ње не-при-ја-те-ља сло-бо-де, кон-тро-ли-са-ње „сво-је суд-би-не" соп-стве-ним вођ-ством, бор-ба за „крај ти-ра-ни-је" у све-ту – из-гле-да-ју мно-го за-тво-ре-ни-је, иде-о-ло-шки кру-ће не-го ика-да ра-ни-је. Оне су опа-сне за Аме-ри-ку исто оно-ли-ко ко-ли-ко су опа-сне за оста-так све-та.

Ту-ки-дид је сма-трао да др-жа-ве угро-же-не цар-ством тре-ба да за-у-зму из-ба-лан-си-ран став, за-сно-ван на оба-зри-вој по-ли-ти-ци, про-ми-шље-ној та-ко да се обес-хра-бри или су-здр-жи пре-ко-мер-на моћ. Био је у пра-ву; баш са-да Ру-си-ја и Ки-на упра-во то и ра-де. Не-у-рав-но-те-же-ност ко-ја је пре-ви-ше ду-го за-не-ма-ри-ва-на мо-же би-ти раз-ре-ше-на са-мо кроз ка-та-стро-фу ра-та. Оба-зри-вост у спољ-ним по-сло-ви-ма ко-ји-ма дик-ти-ра су-здр-жа-ност је мо-гу-ћи пут ка ми-ру. Ту-ки-ди-до-ва смо-тре-ност, пра-вил-но при-ме-ње-на, мо-же са-чу-ва-ти мир. Она је у зна-чај-ној ме-ри ра-но-а-ме-рич-ка по ду-ху, и ње-но ожи-вља-ва-ње би по-но-во ус-по-ста-ви-ло ути-сак о Аме-ри-ци као „нор-мал-ној" зе-мљи са од-ре-дљи-вим на-ци-о-нал-ним ин-те-ре-си-ма као осно-ва-ма ње-не ди-пло-ма-ти-је, на-су-прот по-и-ма-њу Аме-ри-ке као цар-ства. Су-прот-но тврд-ња-ма го-спо-ди-на Бу-ша, ово ни-је ни де-фе-ти-зам, ни бе-жа-ње од ствар-но-сти и изо-ла-ци-о-ни-зам; то је здрав ра-зум. <

** Аутор је спољ-но-по-ли-тич-ки уред-ник аме-рич-ког ча-со-пи-са „Кро-никлс" и директор Центра за међународну политику Рокфорд института , Илионис, САД*

(Јун 2006)